

تأثیر کتاب دیسکوریدس بر نگارش منابع طب سنتی اسلامی و ایرانی دکتر سید محمود طباطبایی^{۱*}، دکتر عبدالجلیل کلانتر هرمزی^۲

^۱ گروه روانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
^۲ گروه جراحی پلاستیک و ترمیمی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

مقدمه

آشنائی با مآخذ و مبانی طب سنتی اسلام و ایران برای پژوهشگرانی که در این شاخه از دانش به تحقیق می-پردازند، اهمیت ویژه‌ای داشته و پنجره جدیدی را برای پژوهش‌های نوین به روی علاقه‌مندان می‌گشاید. سوالی که همواره برای بسیاری از پژوهشگران این حوزه مطرح بوده، این است که آیا مطالب اصلی و بنیادین علمی و تخصصی مندرج در کتاب‌هایی همچون الحاوی رازی، قانون ابن‌سینا، صیدنه بیرونی، ذخیره خوارزمشاهی و دیگر منابع مشابه آنها، توسط خود نویسنده، کشف و تحصیل شده یا از منابع دیگری استخراج و گردآوری شده‌اند؟ از دیرباز که به مطالعه و تحقیق در مبانی طب سنتی می-پرداختیم، به این نتیجه رسیده بودیم که مرجع اصلی کتاب‌های گرانیجه‌ای همچون الحاوی رازی، قانون ابن‌سینا، صیدنه بیرونی، ذخیره خوارزمشاهی، جامع ابن‌البیطار، قرابادین کبیر عقیلی خراسانی و دیگر کتاب‌های هسان آنها، در ارتباط با داروشناسی و درمان، کتاب دیسکوریدس بوده است.

در این مقاله خاطر نشان خواهیم کرد که مبنای نظری و عملی اکثریت قریب به اتفاق طبای سنتی اسلام

و ایران در علوم داروشناسی و درمان، کتاب دیسکوریدس بوده که در طی قرن‌های بعد، به تدریج راه تکامل را طی کرده و توسط طبای یادشده، مطالبی به آن افزوده شده است. در این کتاب گرانیجه، حدود یک هزار موضوع اصلی مشتمل بر گیاهان دارویی، خوراکی و سمی، جانوران و فراورده‌های خوراکی و دارویی جانوری، کانی‌ها و فراورده-های دارویی و سمی آنها، پیامدهای گزش و نیش‌زدگی جانوران گوناگون، سم شناسی، علل، علایم و درمان انواع مسمومیت‌ها با شیوه‌های ویژه-ای که در نوع خود، بویژه در زمان نگارش کتاب، منحصر به فرد بوده، بیان شده و درباره هر موضوع توضیحات ارزنده‌ای داده شده است. علیرغم گذشتن حدود دو هزاره از تالیف کتاب مذکور، این اثر گران-سنگ، در حال حاضر و آینده هم می-تواند یکی از منابع ارزشمند و پربار برای تحقیقات گوناگون باشد.

دیسکوریدس و انگیزه وی در نگارش کتاب

پدانیوس دیسکوریدس (Pedanius Dioscorides) که به نام‌های همچون دیاسکوریدوس و دیاسکورید هم شناخته شده، در حدود سال ۳۰ میلادی در شهر آنazarb (Anazarb) که در قلمرو کشور ترکیه است و در آن زمان از بخش‌های قلیقیا (Cilice) بشمار می‌آمده، متولد شد (شکل ۱) و از دوره